

ARAD – HISTORICAL CENTER OF CULTURE AND EUROPEAN CIVILIZATION

ARADUL – CENTRU ISTORIC DE CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE EUROPEANĂ

Mădălina Cerasela IACOB

Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad

iacobmadalina07@yahoo.ro

Abstract

Arad is a city with recognition in the Romanian history, many of the great personalities who participated at the Great Union from the 1st of December 1918, originated from Arad County. The city of Arad has an immense economic and cultural potential which was capitalized throughout the history. Arad as a touristic center, it can be considered an interesting city, with delightful views and places worth visiting.

Rezumat

Aradul este un oraș cu renume în istoria românească, multe dintre marile personalități care au participat la Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, au fost originare din județul Arad. Orașul Arad deține un imens potențial economic și cultural care a fost fructificat de-a lungul istoriei. Aradul ca și centru turistic, poate fi considerat un oraș interesant, cu priveliști încântătoare și locuri care merită a fi vizitate și prețuite.

Keywords: *Arad, culture, history, education, fortress, the Great Union*

Cuvinte cheie: *Arad, cultură, istorie, educație, cetate, Marea Unire*

Încă din veacuri străvechi, Aradul s-a arătat a fi un teritoriu de seamă, aici existând așezări omenești chiar din perioada neoliticului, fapt demonstrat de cercetările și săpăturile arheologice. Teritoriul județului Arad a fost viețuit încă din secolul XI. Fiind un teritoriu cu un potențial ridicat de dezvoltare, multe alte culturi au încercat să-i pună stăpânire, mai cu seamă, regatul ungar. Unul dintre primele documente cu referire la aceste conflicte de stăpânire datează din anul 1028, descriind lupta acerbă a populației autohtone din zona Aradului pentru apărarea teritoriului contra ocupației maghiare.

Cu privire la numele orașului Arad există documente care atestă faptul că acesta pornește de la Cavalerul Orod al Regelui Ungariei Sfântul Stefan, numele orașului fiind în primă instanță chiar Orod, ulterior trecând printr-o mică schimbare de vocale, astfel ajungându-se la „Arad”.

De-a lungul timpurilor, orașul Arad a ajuns să fie menționat în multe din documentele maghiare, precum și în Cronica pictată de la Viena, care există din anul 1131. (G. POPA-LISSEANU, 1937)

Conducătorii maghiari, însă nu au fost singurii dornici de a adăuga teren proaspăt apartenenței teritoriale, ci și turcii care au reușit să ocupe Aradul, ridicând o cetate în jurul căreia s-a dezvoltat o populație specifică, de negustori, lucru care a deschis porțile comerțului pe teritorii vestite.

În prezent, Aradul este așezat pe cursul râului Mureș, care zi după zi prin cursul său bogat menține flora și fauna regiunii. În ceea ce privește populația Aradului, este de menționat faptul că

astăzi este un mozaic viu colorat, care pe lângă numărul predominant de români, este reprezentată și de etnii precum germani, sârbi, bulgari, slovaci, maghiari și multe altele, reprezentate de numărul mare de studenți de diferite etnii care astăzi vin să studieze în Arad.

La începuturi, populația Aradului era predominant maghiară, însă odată cu timpul procentajul a scăzut considerabil. De asemenea, acesta s-a arătat a fi un puternic centru economic, drept pentru care momentan este și orașul de reședință a județului Arad. Fiind văzut ca un centru economic bine dezvoltat, Aradul a fost clasificat conform unei cercetări economice din anul 1924, al patrulea centru economic din țară, pe primul loc în regiunea Transilvaniei.

Faptul că Aradul a fost un oraș cu o economie solidă este demonstrat și de faptul că una dintre primele bănci din aria României, care se ocupa cu gestionarea economiilor pe termen lung și cu acordarea creditelor a fost înființată pe teritoriul său, de altfel, aici aflându-se până în momentul de față sediul central al băncii Intesa Sanpaolo Bank România precum și una dintre sucursalele Băncii Comerciale Feroviare. Tot în Arad a fost înființată și cea de-a opta linie de tramvai din Europa. La momentul de față, veniturile orașului provin din industrii precum cea a confecțiilor, a lemnului, a produselor alimentare, constructoare de mașini, și altele.

Din punctul de vedere al afacerilor, Aradul are deja o istorie bogată, precum și o productivitate pe măsură, aici înființându-se și prima fabrică pentru producția de jucării, Arădeanca, de asemenea și prima fabrică de ceasuri din țară, Victoria.

Municipiul Arad are o rezonanță măreață pentru politica țării. Acesta a lăsat o amprentă nu doar asupra istoriei țării dar și asupra politicii. Pas cu pas întreg județul Arad a urcat pe scara progresului, având drept atuuri resursele subsolului dar și potențialul populației sale. Arădenii au fost majoritatea celor care au avut un cuvânt de spus în Marea Unire de la 1 Decembrie 1918.

Pe lângă centru economic, actuala capitală a județului Arad, a fost și este în continuare și un centru cultural. Aradul nu se lasă mai prejos nici la domeniul cultură, având o sumedenie de personalități și evenimente care să-l reprezinte în istorie. La capitolul „oameni de cultură”, Aradul epatează prin mari personalități ale istoriei cum ar fi marele patriot și ideolog al Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, Vasile Goldiș care a luptat și militat pentru unirea tuturor teritoriilor românești, reușind să creeze un teritoriu compact și legat prin principii de solidaritate și credință, patria noastră, România. Profesorul Vasile Goldiș a fost un model pentru studenții săi având o activitate admirabilă în domeniul învățământului, având darul scrierii și discursului, acesta a redactat manuale școlare și a condus campanii în favoarea educației. Acesta a avut și o activitate jurnalistică remarcabilă, în anul 1900 el înființând Ziarul Românul, iar în anul 1923 fiind ales președinte al Asociațiunii Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român. (ARDELEAN A., 2014)

O altă personalitate importantă din istoria județului Arad și implicit a României, este socialistul Ioan Flueraș, originar din satul Chereleuș, județul Arad, care în ciuda situației materiale precare a familiei sale, prin mintea sa strălucită și dorința de a învăța, a devenit unul dintre susținătorii de bază ai socialismului. Acesta a lucrat la ziare renumite precum „Adevărul”, fiind ales și vicepreședinte al Marii Adunări Generale datorită contribuției sale la Marea Unire, el păstrându-și cu dârzenie identitatea precum și sentimentul național. (S. RADU, 2007)

Un alt om de cultură a fost și episcopul Ioan Suci, închis, oprimat și sacrificat de către autoritățile comuniste. Acesta fusese hirotonit preot la Roma după promovarea studiilor doctorale. Acesta a dus o viață dedicată lui Dumnezeu, bazată pe meditare și renunțare la sine. Lupta sa contra celor care prigoneau cele sfinte s-a sfârșit cu stingerea sa din viață bolnav și înfometat, recitând Sfântul Crez, în închisoarea din Sighet. (ACHIM V., 1991)

Ștefan Cicio Pop este și el unul dintre oamenii care au contribuit la bunăstarea țării. Acesta a fost membru al Parlamentului de la Budapesta, jurist și de asemenea om politic, membru în Consiliul Dirigent, având ulterior și funcția de ministru de externe. Acesta a participat la conferința de la Haga și a militat pentru drepturile românilor de a fi uniți și mai ales pentru drepturile țăranilor din Arad. (S. NEAGOE, 2007)

Valoarea culturală a Aradului este remarcată și prin opera literară a lui Ioan Slavici (n 18 ianuarie 1849, Șiria, d 16 august 1925) clasic al literaturii române - scriitor, jurnalist și pedagog român, membru al Academiei Române. Ștefan Augustin Doinaș (n 26 aprilie 1922, Cherechiu d 2002) a fost un remarcabil poet, eseist, traducător, deținut politic, academician.

Cel dintâi originar din județul Arad, născut în orașul de reședință, ajuns să fie ales în Academia Română a fost Tiberiu Popovici (1906-1975). După Diploma de bacalaureat la renumitul liceu de băieți „Moise Nicoară”, din Arad, Tiberiu Popovici, urmează Facultatea de Științe din București, iar începând cu anul 1927 și-a continuat studiile în Franța în cadrul Școlii Normale Superioare din Paris, obținând licența în matematică – savantul de mi târziu.

Cei 21 de academicieni arădeni, din cultură știință și artă au îmbogățit tezaurul cultural al Aradului și al României prin opere nemuritoare (sec. XIX-XX).

Atelierul multimedia Kinema Ikon, secție a Muzeului de Ară Arad a reprezentat în anul 2003 România la Bienala de Artă Contemporană de la Veneția, Italia.

Anul 2015 a însemnat pentru municipiul Arad, participarea la un concurs național, „Aradul, Capitală Culturală Europeană 2021”. Este încă o dovadă a continuării unei valoroase tradiții științifice și culturale, care consacră Aradul ca un important centru de istorie, cultură și civilizație europeană.

Progresul Aradului se datorează faptului că de-a lungul istoriei, marile personalități și locuitorii de seamă ai Aradului au dat o mare importanță educației, populația Aradului culegând roadele acestui lucru inclusiv în ziua de astăzi. Aradul a deținut și o școală în limba germană precum și o primă școală de pedagogie din întreaga regiune a Transilvaniei.

În anul 1817, primul teatru din țară a fost inaugurat, construit de arhitectul Jakob Hirschl. Aradul a acordat o mare importanță, deci și artei, fiind construit și cel de-al șaselea conservator muzical din Europa precum și primul din țară, Arader Music.

Johann Straus fiul, Franz Liszt, Pablo Sarsate și Henryk Wieniawski, sunt doar câteva dintre numele care au concertat la Arad, fapt care a și condus de fapt la crearea Societății Filarmonice din Arad. Odată înființată această societate destinată artei și culturii, seria numelor importante nu s-a oprit, personalități mărețe precum George Enescu și Bela Bartok concertând în incinta acesteia.

În istorie, există numeroase referiri la Cetatea Aradului. Această cetate a fost construită din ordinul Mariei Tereza, Împărăteasa Austriei în stil Vauban-Tenaille. Poziția aleasă pentru construcție, a fost una strategică, Aradul fiind situat în apropiere de granița cu Ungaria precum și la întâlnirea a două drumuri cu importanță comercială, unul cu direcție spre orașele din Câmpia de Vest și unul spre Satu Mare și Oradea, făcându-se și legătura cu Timișoara.

Lucrările pentru construirea cetății au durat mai mult de două decenii, fiind sub atenta coordonare și meticuloasă supraveghere a arhitectului Filipp Ferdinand Harsch. Cetatea a fost construită să fie rezistentă din trei rânduri de ziduri, de o grosime de aproximativ trei metri, fiind înconjurată de un șanț cu apă din râul Mureș, zidurile fiind strategic construite pentru ca proiectilele să ricoșeze.

Întreaga construcție a costat enorm, însă sacrificiul nu a fost doar de ordin financiar, ci au fost dărâmate și circa peste 150 de case pentru a putea executa construcția. Cetatea a cuprins trei clădiri principale, fiecare fiind destinată unui uz anume, cum ar fi pentru militari, gârzi dar și pentru mănăstirea spital, inclusiv biserica amenajată în stilul baroc. Mănăstirea a fost locuită de călugări iar la ridicarea întregii cetăți au participat numeroase familii care au contribuit la ridicarea și consolidarea construcției.

Construirea Cetății Aradului a fost foarte benefică în anii Revoluției, aceasta fiind asediată pe parcursul a multor luni, de-altfel în proximitatea Cetății fiind executați reprezentativi ai armatei maghiare.

Pentru un timp cetatea a fost și închisoare pentru revoluționari precum Eftimie Murgu, sau pentru soldați luați prizonieri. Aici a fost întemnițat și ucigașul principelui moștenitor al imperiului Austro-Ungar, Franz Ferdinand și anume prizonierul Gavriilo Princip. Aici au fost închiși și mii de sârbi, luați prizonieri din Primul Război Mondial. Aici au murit mii de prizonieri datorită condițiilor

violente și tratamentelor agresive aplicate prizonierilor, fapt pentru care unul dintre corifeii Marii Uniri, și anume Ștefan Cicio Pop a pledat în Parlamentul de la Budapesta, pentru ca situația să poată fi remediată iar tratamentele din cadrul închisorii să nu fie atât de inumane. (RUSU M., 1980)

Anul 1834, a adus schimbări în organizarea Aradului acesta devenind „oraș privilegiat cameral”, primind statutul de „oraș liber regesc”. Revoluția de la 1848 a iscat și o serie de conflicte care au avut repercusiuni asupra Aradului, fiind considerat și locul în care revoluția maghiară a fost abolită.

Timp de nouă luni orașul a fost sub bombardamente, în timpul asediului armatei revoluționare maghiare, care a reușit, după jumătate de an, să-l ocupe. Însă victoria a fost pentru numai 46 de zile. Habsburgii l-au reocupat și au folosit închisorile acestuia pentru a încarcera și trimite la moarte peste 500 de ofițeri ai armatei revoluționare. (RUSU A., 1999)

Odată înfăptuită unirea, Aradului i s-au recunoscut meritele pentru înfăptuirea Unirii acesta fiind și unul dintre sediile de operare a Consiliul Național Român Central, organizator al Marii Adunări Naționale, orașul deci fiind locul unde corifeii Marii Uniri s-au întâlnit cu reprezentanți ai puterii maghiare, pentru a putea dezlipi regiunea Transilvaniei de teritoriul Ungariei, astfel întregind patria românească.

Pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea intelectualii țării noastre au început să facă demersuri spre Viena pentru posibilitățile de educare a populației. Școala Ardeleană a susținut ideea de înființare a unei școli, iar odată cu secolul al XIX-lea, se înființează Preparandia, care a fost prima școală pedagogică românească din Transilvania. (PANTEA M., 2011)

Orașul nostru a fost considerat oraș liber regesc la festivități, avându-l drept oaspete și pe împăratul Francisc I. Aradul își urmează drumul spre progres, regiunea acestuia începând să fie vestită pentru agricultură, meșteșug, negoț, servicii, jurnale și multe altele. La momentul de față, agricultura din Arad este în floare, prin cultivarea intensă a grâului, porumbului, floarea soarelui, rapiță și multe altele.

Aradul s-a dezvoltat și la nivel de forță de muncă, astfel reușindu-se să se construiască anumite uzine și fabrici care asigurau traiul de zi cu zi ai cetățenilor săi, Uzina Tehnică Arad pentru producție de becuri a fost înființată, uzina Astra de asemenea, Fabrica de Lacuri și Vopsele Polyrom precum și Fabrica de Zahăr. Aradul a început astfel să se remarce prin activitatea sa, funcționând ca un nou motor al țării în drumul spre dezvoltare. Regiunea Aradului a primit statutul de municipiu, în anul 1989 iar orașul Arad este prima reședință de județ care i-a fost alături Timișoarei în lupta împotriva comunismului.

Aradul este situat pe cursul inferior al râului Mureș fiind reședința județului Arad, mai cu seamă și cel mai întins oraș al județului. Industria Aradului este pe deplin una bogată, fiind urmărită chiar și de companii internaționale care doresc să colaboreze cu industriașii arădeni, însă Aradul este foarte bine cotate și din punctul de vedere al deschiderii spre granițele cu Europa de Vest, el fiind situat în apropiere de granița cu Ungaria.

Aradul este un oraș cu un deosebit potențial nu doar economic și cultural, ci și turistic. Putem observa concret, până în zilele noastre, progresul extraordinar al orașului nostru care, în timp a devenit un mic paradis al modernității, al artei și schimbărilor în bine.

Pe lângă pasiunea pentru cultură și artă, arădenii, sunt și iubitori de sport. Aradul a fost în frunte chiar și în acest domeniu, aici înființându-se și cel dintâi club de canotaj din Transilvania numit Asociația Vâslaşilor Murăș, tot la Arad fiind organizat și primul campionat în domeniul canotajului.

Aradul nu s-a făcut remarcat însă doar prin canotaj ci și prin intermediul fotbalului, aici organizându-se primul meci oficial din Transilvania. De asemenea, Aradul a oferit țării o echipă de succes, UTA, care a ajuns la un palmares impresionat de campionate și participare la meciurile pentru sferturile cupei UEFA.

În anul 2004, în Arad au fost demarate o serie de proiecte pentru dezvoltare, care au dus la stabilirea Aradului pe un loc înalt în clasamentul orașelor europene. La momentul de față Aradul deține centre de cultura, biblioteci, muzee cum ar fi Complexul Muzeal din Arad, Muzeul Memorial

„Vasile Goldiș”, Galeria Delta, Galeria Alfa precum și colecția de artă Doina și Băruțu Arghezi, teatrul „Ioan Slavici”, o construcție în stil neoclasic, și multe alte locuri dedicate dezvoltării sociale.

În orașul nostru, așa cum strămoșii noștri au lăsat drept moștenire, avem instituții de educație și nu oarecare ci instituții de calitate, cu o experiență ce datează de veacuri. Aceste instituții progresează zi de zi, spre a oferi populației Aradului și nu numai, o educație de calitate, demnă de un nivel internațional și global.

Dintr-o perspectivă turistică, o locație interesantă în Arad este Casa cu Lacăt, o construcție veche în cadrul căreia se află un mic monument aparținând unei legende. Monumentul este opera sculptorului de pe meleaguri timișorene, Moritz Heim, constând într-un trunchi de copac înconjurat de un lacăt, despre care se spune că persoana care va putea să-l deschidă, va deveni proprietarul casei.

O construcție deosebit de interesantă este și teatrul vechi, vizitată de numeroase personalități importante din al cărui colectiv a făcut parte și marele nostru poet, Mihai Eminescu, în vremurile de început participând ca sufleur în anumite spectacole.

Referitor la educație, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” la momentul de față se ocupă de viitorul unui număr impresionant de studenți atât din țara noastră cât și din străinătate. Aradul este gazda unei sumedenii de evenimente, precum și locuri turistice cum ar fi Primăria Municipiului Arad, cu Palatul Administrativ și Palatul Cenad, aflate în Piața Primăriei. Alte palate ar mai fi și Palatul Neuman, construit de familia Neuman, Palatul Szantay, Palatul Bohuș, construit din beton armat, Palatul Cultural, unde se află și Filarmonica, Muzeul de Istorie și Muzeul de Științe ale Naturii.

Aradul oferă condiții propice de viață pentru toți cei care decid să rămână, fiind o comunitate frumoasă și primitoare. Cetățenii Aradului se pot mândri cu această rezonanță pe care orașul o are în istoria țării, astfel reușind să aprecieze și să prețuiască tot ceea ce acest oraș cochet are de oferit.

Bibliografie

- ACHIM, Valeriu – Închisoarea din Sighet acuză, Baia Mare, 1991
ARDELEAN, Aurel – Pro Universitaria, vol. VII, Colecția Excelsior, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2014
MĂRGHITAN, Liviu – Academicieni originari din Județul Arad (secolele XIX-XX), Editura Fundației „Moise Nicoară” Arad, 2004
NEAGOE, Stelian – Oameni politici români, Editura Machiavelli, București, 2007
PANTEA, Maria Alexandra – Preparandia din Arad-expresie a națiunii române din Transilvania, Revista Studii de Știință și Cultură, vol. VII, nr. 2, 2011
POPA LISSEANU, Gheorghe - Izvoarele Istoriei Românilor, Volumul XI, Cronica Pictată de la Viena - Text, traduceri și comentarii, Tipografia Bucovina I.E. Torouțiu, București, 1937
RADU, Sorin – Ion Flueraș (1882–1953) – Social-democrație și sindicalism, Editura Nemira&Co, 2007
RUSU, Adrian Andrei; HUREZAN, George – Cetăți medievale din județul Arad, Arad, 1999
RUSU, Mircea – Cetățile Aradului, ZIRIDAVA XII, 1980

